

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2017 r.

Sąd Okręgowy w Częstochowie Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSO Andrzej Nowak

Protokolant: Ewa Lenartowicz

po rozpoznaniu w dniu 14 lutego 2017 r. w Częstochowie

sprawy z powództwa K. L. (1), K. L. (2), Z. L.,

O. L.

przeciwko (...) Towarzystwu (...) S.A. w W.

o zapłatę zadośćuczynienia i odszkodowania

1. zasądza od pozwanego (...) Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz powodów: K. L. (2), O. L., Z. i K. L. (1) tytułem zadośćuczynienia po (...) (siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych) dla każdego z nich z ustawowymi odsetkami od dnia 27 listopada 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty;

2. zasądza od pozwanego (...) Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz powodów:

-.

- K. L. (2) kwotę 36000 zł (trzydzieści sześć tysięcy złotych)
- O. L. kwotę 40000 zł (czterdzieści tysięcy złotych)
- Z. L. kwotę 45000 zł (czterdzieści pięć tysięcy złotych)

z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 10 marca 2016 roku od dnia zapłaty;

-.

- K. L. (1) kwotę 10000 zł (dziesięć tysięcy złotych)

tytułem odszkodowania z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 17 marca 2016 roku.

3. w pozostałej części powództwo oddala;

4. nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w C. kwotę 21636,77 zł (dwadzieścia jeden tysięcy sześćset trzydzieści sześć złotych i siedemdziesiąt siedem groszy) tytułem kosztów sądowych, których powodowie mieli obowiązek uiścić;

5. odstępuje od obciążenia powodów kosztami sądowymi od oddalonej części powództwa;

6. zasądza od pozwanego na rzecz powoda K. L. (2) kwotę 2824,76 zł (dwa tysiące osiemset dwadzieścia cztery złote i siedemdziesiąt sześć groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu;

7. zasądza od pozwanego na rzecz powódki O. L. kwotę 1959 zł (jeden tysiąc dziewięćset pięćdziesiąt dziewięć) tytułem zwrotu kosztów procesu;
8. zasądza od pozwanego na rzecz powódki Z. L. kwotę 480 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;
9. zasądza od pozwanego na rzecz powoda K. L. (1) kwotę 6159,82 zł (sześć tysięcy sto pięćdziesiąt dziewięć złotych i osiemdziesiąt dwa grosze) tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 111/16

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 10 marca 2016 roku powodowie K. L. (2), O. L. i Z. L. domagali się:

1. zasądzenia od pozwanej (...) Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powoda K. L. (2) kwoty 125 000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami a opóźnienie od dnia 27 listopada 2015 roku tytułem zadośćuczynienia,
2. zasądzenia od pozwanej na rzecz powoda K. L. (2) kwoty 62 000,00 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu,
3. zasądzenia od pozwanej na rzecz powoda K. L. (2) zwrotu kosztów procesu,
4. zasądzenia od pozwanej (...) Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki O. L. kwoty 125 000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami a opóźnienie od dnia 27 listopada 2015 roku tytułem zadośćuczynienia,
5. zasądzenia od pozwanej na rzecz powódki O. L. kwoty 79 000,00 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu,
6. zasądzenia od pozwanej na rzecz powódki O. L. zwrotu kosztów procesu,
7. zasądzenia od pozwanej (...) Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki Z. L. kwoty 125 000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami a opóźnienie od dnia 27 listopada 2015 roku tytułem zadośćuczynienia,
8. zasądzenia od pozwanej na rzecz powódki Z. L. kwoty 109 000,00 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu,
9. zasądzenia od pozwanej na rzecz powoda K. L. (2) zwrotu kosztów procesu.

Na uzasadnienie swoich roszczeń powodowie wskazali, iż w dniu 30 września 2015 roku około godziny 18:00 pomiędzy miejscowościami P. i S. kierujący samochodem osobowym marki A. (...) jadąc z kierunku S. zjechał na przeciwny pas ruchu i doprowadził do zderzenia czołowego z samochodem marki T.. W wyniku zdarzenia śmierć na miejscu poniosła pasażerka samochodu marki A. M. L. (1). Kierowca samochodu marki A. (...) o numerze rejestracyjnym (...) ubezpieczony był w zakresie odpowiedzialności cywilnej w zakładzie ubezpieczeń pozwanej.

Powodowie wskazali, iż zgłosili szkodę pozwanej, która uznała swoją odpowiedzialność co do zasady i w toku postępowania likwidacyjnego wypłaciła na rzecz każdego z powodów kwotę po 25 000,00 zł tytułem zadośćuczynienia.

Powodowie podkreślili, iż w wyniku tego nieszczęśliwego zdarzenia stracili najbliższą osobę – matkę, będąc jeszcze dziećmi. Wskazali, iż wspólnie ze zmarłą matką tworzyli kochającą się szczęśliwą rodzinę. Zmarłą M. L. (1) bezgranicznie kochała swoje dzieci i zawsze dbała, by jej rodzinie niczego nie brakowało. Jej śmierć to dla małych powodów to niewyobrażalna strata. W wyniku śmierci matki powodowie utracili poczucie bezpieczeństwa, stracili ukochaną osobę i aktualnie odczuwają pustkę i samotność. Powodowie podkreślili, iż w dniu zdarzenia powód K. L. (2) miał 14 lat, powódka O. L. – 11 lat, a powódka Z. L. – 6 lat. W wyniku zdarzenia powodowie stali się sierotami i będą wychowywani bez jednej z najważniejszych osób w życiu. Do końca życia będą oni odczuwać negatywne

skutki przedmiotowego zdarzenia, gdyż utracili osobę, która jak żadna inna mogła mieć wpływ na kształtowanie ich osobowości i wychowanie. Strata matki była dla nich stratą opiekuna, a przy tym gwaranta bezpieczeństwa zarówno finansowego jak i psychicznego w okresie nieletniości i wkraczania w dorosłe życie, wsparcia i pomocy w podejmowaniu decyzji życiowych, wzoru do naśladowania oraz towarzysza życia. Po śmierci matki powodowie doznali szoku, nie potrafili poradzić sobie z emocjami, smutkiem i złością, stali się dziećmi zamkniętymi, nie darzą nikogo zaufaniem, korzystali również z pomocy psychologicznej. Ich zdaniem brak matki może mieć istotny wpływ na kształtowanie się cech charakteru, sposobu bycia i odbierania świata. Powodowie wskazali również na wpływ utraty matki na ich rozwój psychiczny, w tym konieczność przeżywania przez nich inności – stygmatyzacji ich przez otoczenia jako sierot, pozbawienie ciepła i uczuć matki. Podkreślili też, iż śmierć ich matki była nagłą i niespodziewana, przez co była dla powodów zdarzeniem tym bardziej trudnym i bolesnym.

Uzasadniając roszczenia o przyznanie im odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powodowie wskazali, iż zmarła M. L. (1) była głównym żywicielem rodziny. Przez wiele lat pracowała jako kelnerka otrzymując wynagrodzenie na poziomie 1 680,00 zł miesięcznie. W kwietniu 2015 roku z uwagi na zły stan zdrowia męża K. L. (1), który został brutalnie pobity w całości zajęła się domem i dziećmi. Od 26 maja 2015 roku podjęła pracę w firmie Usługi (...) na zastępstwo, z której tytułu otrzymywała wynagrodzenie w kwocie 1 750,00 zł. W dniu 5 czerwca 2015 roku M. L. (1) podjęła zatrudnienie w firmie Usługi (...), gdzie otrzymywała wynagrodzenie w kwocie 1 360,00 zł miesięcznie. Z dniem 1 października 2015 roku M. L. (1) planowała podjąć pracę w firmie (...), gdzie miała otrzymywać wynagrodzenie w kwocie 2 000,00 zł miesięcznie.

Powodowie podkreślili, iż stan zdrowia ich ojca uniemożliwia mu podjęcie pracy zarobkowej – jest on osobą o umiarkowanej niepełnosprawności, niezdolną do pracy przynajmniej do dnia 30 listopada 2017 roku. W związku z tym po śmierci matki powodowie pozostali bez środków do życia. Zdaniem małoletnich powodów ich sytuacja życiowa w wyniku śmierci matki znacząco pogorszyła się. Wskazali oni, iż w dniu 3 września 2015 roku pozwana wypłaciła na rzecz K. L. (2) kwotę 4 000,00 zł z tytułu odszkodowania. W ocenie powodów, uwzględniając wiek tego powoda należna mu kwota odszkodowania wynosi 66 000,00 zł, co przy uwzględnieniu otrzymanej już przez niego kwoty uzasadnia żądanie zasądzenia na jego rzecz kwoty 62 000,00 zł.

W dniu 3 września 2015 roku pozwana wypłaciła na rzecz powódki O. L. kwotę 5 000,00 zł tytułem odszkodowania. Mając na uwadze jej wiek powodowie ocenili należny tej powódce wymiar odszkodowania na kwotę 84 000,00 zł, co przy uwzględnieniu wypłaconej powódce kwoty uzasadnia żądanie zasądzenia kwoty 79 000,00 zł.

W dniu 3 września 2015 roku pozwana wypłaciła na rzecz powódki Z. L. kwotę 5 000,00 zł tytułem odszkodowania. Powodowie, mając na uwadze wiek tej powódki ocenili należny jej wymiar odszkodowania na kwotę 114 000,00 zł, co uzasadniało przy uwzględnieniu wypłaconej jej kwoty żądanie pozwu w wysokości 109 000,00 zł z tego tytułu.

Pozwem z dnia 25 marca 2016 roku, wniesionym w sprawie sygn.. akt I C (...) powód K. L. (1) domagał się zasądzenia na jego rzecz od pozwanej (...) Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej w W. kwoty 100 000,00 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27 listopada 2015 roku oraz zasądzenia odszkodowania w kwocie 20 000,00 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 17 marca 2016 roku oraz zwrotu kosztów procesu.

Swoje roszczenia powód K. L. (1) również wywodził z faktu tragicznej śmierci w wyniku wypadku komunikacyjnego M. L. (1), którego to wypadku sprawca ubezpieczony był w zakresie odpowiedzialności cywilnej w zakładzie ubezpieczeń pozwanej.

Powód ten wskazał iż w toku postępowania likwidacyjnego pozwana uznała swoją odpowiedzialność za skutki wypadku, w którym śmierć poniosła M. L. (1) i wypłaciła na rzecz powoda kwotę 25 000,00 zł tytułem zadośćuczynienia.

Powód ten podkreślił, iż tworzył ze zmarłą M. L. (1) zgodne i szczęśliwe małżeństwo, a jej śmierć była dla niego ogromnym ciosem. Zmarła była dla niego najbliższą osobą. Powód do chwili obecnej nie może pogodzić się ze śmiercią

żony, tym, że nie będzie już mógł z nią porozmawiać, ani oczekiwać jej wsparcia. Powód ten wskazał, iż wspólnie z żoną mieli plany na przyszłość, wspólne troski i radości, Wspólnie wychowywali troje dzieci. Zmarła troszczyła się o niego, liczył on, iż będzie miał w niej oparcie w związku ze swoją niepełnosprawnością. Obecnie powód nie potrafi odnaleźć sensu życia i zmuszony jest korzystać z pomocy psychologa. Pomimo upływu czasu nadal odczuwa głęboki smutek z powodu śmierci żony oraz rozgoryczenie. Nie potrafi odnaleźć się w nowej rzeczywistości. Mimo złego stanu zdrowia zmuszony był przejąć na siebie w całości obowiązki związane z prowadzeniem domu i wychowaniem dzieci. Powód ten podkreślił też, iż jego zmarła żona była czułą i kochającą matką, a świadomość, iż jego dzieci pozbawione są jej opieki wzmacnia jego poczucie krzywdy.

Uzasadniając roszczenie o odszkodowanie powód K. L. (1) również wskazał, iż zmarła była głównym żywicielem rodziny. Nadmieniał, że jego stan zdrowia nie pozwala mu na podjęcie pracy zarobkowej. Przed śmiercią żony powód pozostawał na jej utrzymaniu, a obecnie pozbawiony został środków do życia.

W odpowiedzi na pozew z dnia 23 maja 2016 roku (k. 70) pozwana (...) Towarzystwo (...) Spółka Akcyjna w W. wniosła o oddalenie powództwa wniesionego przez K. L. (2), O. L. i Z. L. w całości.

Uzasadniając swoje stanowisko pozwana przyznała, iż w wypadku z dnia 30 września 2015 roku śmierć poniosła matka powodów M. L. (1), przyznała też iż była związana umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych ze sprawcą przedmiotowego wypadku. Pozwana nie kwestionowała zasady swojej odpowiedzialności i wskazała, iż w toku postępowania likwidacyjnego wypłaciła każdemu z dzieci zmarłej po 25 000,00 zł tytułem zadośćuczynienia. Zdaniem pozwanej dalsze roszczenia powodów nie zasługują na uwzględnienie gdyż są rażąco wygórowane. Pozwana zakwestionowała również żądanie odsetek od żądanej sumy zadośćuczynienia.

Również odnośnie roszczeń powodów o odszkodowanie pozwana nie kwestionowała swojej odpowiedzialności, wskazując jednocześnie, iż wypłacone przez nią z tego tytułu na rzecz powodów sumy w pełni zaspokajają ich roszczenia z tego tytułu. Pozwana zakwestionowała twierdzenia powodów, jakoby zmarła była jedynym żywicielem rodziny, podkreślając, iż w chwili wypadku nie pracowała, a przed wypadkiem pracowała jedynie przez okres 4 miesięcy w zastępstwie za inną osobę. Pozwana zakwestionowała podejmowanie zatrudnienia przez zmarłą, wskazując, iż posiadała ona jedynie 1 rok, 11 miesięcy i 13 dni okresów składkowych oraz 7 miesięcy i 25 dni okresów nieskładkowych, przy czym w latach 2009 – 2010 i 2011 – 2014 nie został udowodniony żaden okres jej zatrudnienia ani innej działalności objętej ubezpieczeniami emerytalnymi i rentowymi. Pozwana zakwestionowała także fakt podjęcia przez M. L. (1) zatrudnienia w 2015 roku i osiągnięty z tego tytułu dochód a także planowane podjęcie zatrudnienia w firmie (...) od 1 października 2015 roku. Pozwana podkreśliła też, iż brak zatrudnienia ojca powodów ma charakter trwały i występujący na długo przed powstaniem jego niepełnosprawności. Pozwana podkreśliła też, iż powodowie otrzymują świadczenia z pomocy społecznej i innych źródeł wsparcia w kwocie 1 733,60 zł miesięcznie, a od kwietnia 2016 roku także po 500,00 zł z tytułu świadczenia wychowawczego.

W odpowiedzi na pozew z dnia 3 czerwca 2016 roku wniesionej w sprawie sygn.. akt I C (...) (k. 57 akt sprawy sygn. akt I C (...)) pozwana wniosła o oddalenie powództwa K. L. (1) w całości.

Również w odniesieniu do roszczeń tego powoda pozwana nie kwestionowała zasady swojej odpowiedzialności, wskazując, iż wypłacone na rzecz powoda zadośćuczynienie w kwocie 25 000,00 zł w pełni wyczerpuje jego roszczenia z tego tytułu, a tym samym jego dalsze roszczenia uznała ona za nadmiernie wygórowane i bezzasadne. Zakwestionowała również żądanie zasądzenia odsetek od żadanego zadośćuczynienia.

Odnośnie żądania przez powoda K. L. (1) odszkodowania pozwana zakwestionowała jego twierdzenia, jakoby zmarła była jedynym żywicielem rodziny, podkreślając, iż w chwili wypadku nie pracowała, a przed wypadkiem pracowała jedynie przez okres 4 miesięcy w zastępstwie za inną osobę. Pozwana zakwestionowała podejmowanie zatrudnienia przez zmarłą, wskazując, iż posiadała ona jedynie 1 rok, 11 miesięcy i 13 dni okresów składkowych oraz 7 miesięcy i 25 dni okresów nieskładkowych, przy czym w latach 2009 – 2010 i 2011 – 2014 nie został udowodniony żaden okres jej zatrudnienia ani innej działalności objętej ubezpieczeniami emerytalnymi i rentowymi. Pozwana zakwestionowała także fakt podjęcia przez matkę powodów i żonę powoda K. L. (1) zatrudnienia w 2015 roku i osiągnięty z tego

tytułu dochód a także planowane podjęcie zatrudnienia w firmie (...) od 1 października 2015 roku. Pozwana podkreśliła też, iż brak zatrudnienia powoda ma charakter trwały i występujący na długo przed powstaniem jego niepełnosprawności. Pozwana podkreśliła też, iż powód otrzymuje świadczenia z pomocy społecznej i innych źródeł wsparcia w kwocie 1 733,60 zł miesięcznie, a od kwietnia 2016 roku także po 500,00 zł na każde dziecko z tytułu świadczenia wychowawczego. Tym samym, zdaniem pozwanej brak jest podstaw do przyjęcia, aby na skutek śmierci M. L. (1) sytuacja życiowa powoda uległa znaczącemu pogorszeniu.

Postanowieniem z dnia 7 czerwca 2016 roku Sąd Okręgowy w Częstochowie zarządził połączenie sprawy sygn. akt I C (...) ze sprawą sygn. akt I C (...).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 30 września 2015 roku około godziny 18:00 pomiędzy miejscowościami P. i S. doszło do wypadku komunikacyjnego, spowodowanego przez kierującego samochodem osobowym marki A. (...) o numerze rejestracyjnym (...), który zjechał na przeciwległy pas jezdni i doprowadził do zderzenia z nadjeżdżającym z naprzeciwka pojazdem marki T. (...) o numerze rejestracyjnym (...). W wyniku zdarzenia śmierć na miejscu poniosła pasażerka samochodu marki A. (...) M. L. (1) oraz kierujący tymże pojazdem A. G.. Sprawca wypadku ubezpieczony był w zakresie odpowiedzialności cywilnej w zakładzie ubezpieczeń pozwanej.

(okoliczność bezsporna).

Zmarła M. L. (1) była żoną powoda K. L. (1) oraz matką powodów K. L. (2), O. L. i Z. L.. W dacie śmierci matki K. L. (2) miał 14 lat, O. L. 11 lat, a Z. L. 6 lat.

(okoliczność bezsporna).

Orzeczeniem Powiatowego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Z. z dnia 11 sierpnia 2015 roku powód K. L. (1) uznany został za niepełnosprawnego w stopniu umiarkowanym do dnia 31 sierpnia 2017 roku. W orzeczeniu tym wskazano, iż może on wykonywać pracę w warunkach chronionych. Orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS z dnia 18 listopada 2015 roku stwierdzono, iż powód K. L. (1) jest całkowicie niezdolny do pracy od dnia 23 kwietnia 2015 roku, niezdolność do pracy ustalono do dnia 30 listopada 2017 roku.

(dowód: orzeczenie, k. 31, 32).

Pismami z dnia 21 października 2015 roku powodowie K. L. (1), K. L. (2), O. L. i Z. L. wezwali pozwaną do zapłaty na swoją rzecz kwot po 250 000,00 zł tytułem zadośćuczynienia na rzecz każdego z nich.

(dowód: pismo, k. 14 akt sprawy sygn. akt I C 133/16, k. 13, 14, 15).

W dniu 26 października 2015 roku pozwana potwierdziła zgłoszenie szkody przez powodów i wezwała ich do uzupełnienia danych, które uważała za potrzebne do przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego.

(dowód: pismo, k. 16).

Pismami z dnia 1 grudnia 2015 roku skierowanymi do powodów pozwana poinformowała ich o przyznaniu im świadczeń z tytułu zadośćuczynienia za śmierć M. L. (1) w kwotach po 10 000,00 zł na rzecz K. L. (2), O. L. i Z. L..

(dowód: pisma, k. 21, 22, 23).

Pismami z dnia 16 grudnia 2015 roku skierowanymi do powodów pozwana poinformowała ich o przyznaniu im świadczeń z tytułu zadośćuczynienia za śmierć M. L. (1) w dalszych kwotach po 15 000,00 zł (to jest w łącznie po 25 000,00 zł) na rzecz K. L. (2), O. L. i Z. L. oraz w kwocie 25 000,00 zł na rzecz K. L. (1).

(dowód: pisma, k. 17 akt sprawy sygn. akt I C (...) k. 18, 19, 20).

W dniu 10 lutego 2016 powód K. L. (1) zgłosił pozwanej roszczenie zapłaty odszkodowania w kwocie 20 000,00 zł z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej w związku ze śmiercią M. L. (1). Powód K. L. (2) zgłosił roszczenie z tego tytułu w kwocie 66 000,00 zł, powódka O. L. – 84 000,00 zł, a powódka Z. L. – 114 000,00 zł.

(dowód: pismo, k. 24 – 25).

Pismem z dnia 26 lutego 2016 roku powodowie K. L. (2), O. L. i Z. L. wnieśli odwołanie od decyzji pozwanej z dnia 16 grudnia 2015 roku i podtrzymali roszczenia o zapłatę na ich rzecz zadośćuczynienia w kwotach po 250 000,00 zł. W tym samym dniu odwołanie od decyzji pozwanej z dnia 16 grudnia 2015 roku złożył też powód K. L. (1), podtrzymując żądanie przyznania mu zadośćuczynienia w kwocie 250 000,00 zł oraz odszkodowania w kwocie 20 000,00 zł.

(dowód: pismo, k. 26 – 27, k. 21 akt sprawy sygn. akt I C (...)).

W dniu 9 marca 2016 roku pozwana uznała roszczenie powoda K. L. (2) o odszkodowanie za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej do kwoty 4 000,00 zł. W tym samym dniu pozwana uznała również roszczenia powódek O. L. i Z. L. z tego tytułu, przyznając im kwoty po 5 000,00 zł. Także w tym samym dniu pozwana odmówiła wypłaty jakichkolwiek świadczeń z tytułu odszkodowania na rzecz powoda K. L. (1).

(dowód: pismo, k. 28, 29, 30, k. 22 akt sprawy sygn. akt I C (...)).

Aktualnie powodowie utrzymują się ze świadczeń rzeczowych i pieniężnych pomocy społecznej. Powód K. L. (1) nie uzyskał renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy z uwagi na niewystarczające okresy opłacania składek do ZUS. Powodom K. L. (2), O. L. i Z. L. odmówiono prawa do renty rodzinnej po zmarłej M. L. (1) z uwagi na niewystarczający okres opłacania składek przez zmarłą. Od dnia 6 kwietnia 2016 roku powodowie K. L. (2), O. L. i Z. L. uzyskują świadczenie wychowawcze w kwocie po 500,00 zł każdy z nich.

(dowód: dokumenty, k. 33 – 40, 127 – 128, 129 – 155, zeznania świadka W. O., rozprawa z dnia 2 czerwca 2016 roku, 00:10:35).

Przed śmiercią – od dnia 5 grudnia 2014 roku M. L. (1) zatrudniona była na stanowisku kelnerki w (...) Hotele Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W. w pełnym wymiarze czasu pracy z wynagrodzeniem w kwocie 1 680,00 zł brutto miesięcznie. Od dnia 26 maja do 14 sierpnia 2015 roku M. L. (1) zatrudniona była na pełen etat w Firmie Usługi (...) w Z. z wynagrodzeniem w kwocie 1 750,00 zł brutto miesięcznie. W dniu 5 czerwca 2015 roku M. L. (1) zawarła z firmą Usługi (...) w Z. umowę świadczenia usług, które miały być wykonywane w dni wolne od pracy, soboty i niedziele z wynagrodzeniem w kwocie 170,00 zł za każdy dzień świadczenia usług.

(dowód: dokumenty, k. 41 – 44).

Od dnia 1 października 2015 roku M. L. (1) planowała podjęcie zatrudnienia w firmie (...) w Z. w pełnym wymiarze czasu pracy za wynagrodzeniem w kwocie 2 000,00 zł miesięcznie.

(dowód: oświadczenie, k. 45, zeznania świadka A. B., rozprawa z dnia 4 sierpnia 2016 roku, 00:22:17).

Przed śmiercią M. L. (1) powodowie tworzyli wspólnie z nią kochającą się rodzinę. M. L. (1) była troskliwą matką, zaangażowaną w opiekę nad dziećmi, z którymi często spędzała czas wolny i wsparciem dla niepełnosprawnego męża. Zmarła M. L. (1) była postrzegana jako osoba zaradna, starająca się organizować sobie dodatkowe płatne zajęcia, dbająca o rodzinę zarówno pod względem materialnym, jak i emocjonalnym. Śmierć M. L. (1) negatywnie wpłynęła na organizację życia rodzinnego powodów oraz ich sytuację materialną.

(dowód: fotografie, k. 46 – 49, zeznania świadka W. O. (2), rozprawa z dnia 2 czerwca 2016 roku, 00:10:35, zeznania świadka S. G., rozprawa z dnia 2 czerwca 2016 roku, 00:33:13, zeznania powoda K. L. (1), rozprawa z dnia 14 lutego 2017 roku, 01:04:05).

Aktualnie powodowie K. L. (2), O. L. i Z. L. pozostają pod opieką poradni psychologicznej. Pod opieką psychologa wszyscy ci powodowie pozostawali już przed śmiercią matki M. L. (1).

(dowód: zaświadczenia, k. 50 – 52, dokumenty, k. 174 – 176).

W roku 2010 roku powód K. L. (1) osiągnął dochód w wysokości 145,05 zł. Za rok 2012 powód K. L. (1) uzyskał dochód w łącznej kwocie 13 200,00 zł, 2013 roku nie osiągnął on żadnego dochodu

(dowód: dokumenty, k. 160 – 165).

W roku 2011 roku M. L. (1) osiągnęła dochód w wysokości 2 323,87 zł, za rok 2012 i 2013 nie uzyskała żadnego dochodu.

(dowód: dokumenty, k. 166 – 172).

Śmierć żony M. L. (1) i krzywda z niej wynikająca na zawsze zmieniły życie powoda K. L. (1) i będą one mieć negatywne skutki dla jakości jego życia emocjonalnego, zdrowotnego i psychicznego w przyszłości. Powód ten często wraca wspomnieniami do życia sprzed śmierci żony, kiedy to cieszyli się opieką nad dziećmi. Żona była dla niego bardzo ważną osobą. Występuje u niego poczucie bezradności, nieumiejętność radzenia sobie z zaburzeniami emocji wywołanymi traumą po śmierci żony. Jej śmierć wywołała u niego poczucie osamotnienia, apatię, obniżenie nastroju, chwiejność emocji i nastrojów. Labilność emocjonalna powoda przejawia się przechodzeniem do stanów skrajnych emocjonalnie. W sposób nieadekwatny reaguje on na bodźce, występują u niego stany lękowe, w których głównym elementem jest samotność i lęk dotyczący bezpieczeństwa i przyszłości jego dzieci. W wyniku śmierci żony powód K. L. (1) nie jest do końca zdolny do zapanowania nad swoimi przeżyciami ani nad intruzywnymi wspomnieniami traumy. Traumatyczne wydarzenia są na stałe wbudowane w jego sposób postrzegania rzeczywistości i przeżywania emocji.

(dowód: opinia sądowo – psychologiczna, k. 210 – 211, rozprawa z dnia 14 lutego 2017 roku, 00:03:07, zeznania powoda K. L. (1), rozprawa z dnia 14 lutego 2017 roku, 01:04:05).

W wyniku śmierci matki M. L. (1) i jej skutków w życiu małoletniego powoda K. L. (2) zaszły istotne zmiany. Strata ta jest bardzo poważną krzywdą dla dziecka, jest główną składniową stresu pourazowego, którego doświadczył małoletni powód. Zakłóca to w poważnym stopniu poczucie bezpieczeństwa dziecka, które potrzebne jest do prawidłowego rozwoju osobowości oraz odgrywa ważną rolę w funkcjonowaniu społecznym, szkolnym i psychicznym małoletniego. Powód K. L. (2) znajduje się w wyjątkowo trudnej sytuacji emocjonalnej wynikającej z braku umiejętności społecznych i nawiązywania więzi emocjonalnych. Zwielokrotnienie zaburzenia emocji z zakresu poczucia bezpieczeństwa i utraty więzi nastąpiły u małoletniego powoda K. L. (2) w następstwie śmierci matki i wywołały u niego długotrwały lub trwały uszczerbek na zdrowiu emocjonalnym. W związku ze śmiercią matki powód ten wymaga wsparcia i terapii psychologicznej w celu nabycia zbioru adaptacyjnych mechanizmów obronnych. W wyniku śmierci matki powód K. L. (2) odczuwa bardzo silny smutek, który wyraża się w nieodzywaniu się, niechęci do kontaktów, lęku, poczuciu opuszczenia. Powód ten odczuwa również głęboki żal i poczucie winy wobec zmarłej matki, zarzucając sobie nieodpowiednie relacje z nią, odczuwa też nadmierną odpowiedzialność wobec siebie, przymus bycia dorosłym, odczuwa też lęk związany z obawą o swoje zdrowie, zdrowie i bezpieczeństwo najbliższych, które związane są z utratą poczucia bezpieczeństwa.

(dowód: opinia sądowo – psychologiczna, k. 212 – 213, rozprawa z dnia 14 lutego 2017 roku, 00:03:07, zeznania powoda K. L. (1), rozprawa z dnia 14 lutego 2017 roku, 01:04:05).

W wyniku śmierci matki i jej skutków w życiu małoletniej powódki Z. L. zaszły istotne zmiany. Strata matki jest bardzo poważną krzywdą dla dziecka i niewyobrażalnym dramatem. W związku z tym małoletnia powódka Z. L. wymaga szczególnego postępowania i działań terapeutycznych, aby zniwelować dezorganizację życia emocjonalnego w przyszłości. Nagła śmierć matki zburzyła poczucie bezpieczeństwa małoletniej powódki. Brak matki buduje lęk separacyjny u dziecka w tak młodym wieku, co będzie przekładać się na całość jej funkcjonowania w okresie dorastania i dorosłości oraz na obraz osobowości powódki. Brak dalszej pracy terapeutycznej skutkować może również

zaburzeniami lękowymi w przyszłości. Powódka Z. L. bardzo świadomie odczuwa brak matki. Odczuwa ona strach i zazdrość w stosunku do innych dzieci, które posiadają matki. Małoletnie powódka bez postaci matki nie rozumie w pełni roli, jaką odgrywa ona w życiu dziecka, jej strata powoduje zaburzenia rozwoju emocjonalnego i społecznego, a także zaburza poczucie bezpieczeństwa dziecka i wdrukowuje na stałe cechy lęku separacyjnego. Dziecko, które zaczyna dostrzegać, że w jego życiu nie ma matki koduje siebie jako inne, gorsze w porównaniu do innych dzieci. Ma zaburzony obraz rodziny i samoocenę.

(dowód: opinia sądowno – psychologiczna, k. 214 – 215, rozprawa z dnia 14 lutego 2017 roku, 00:03:07, zeznania powoda K. L. (1), rozprawa z dnia 14 lutego 2017 roku, 01:04:05).

W wyniku śmierci matki i jej skutków w życiu małej powódki O. L. zaszły istotne zmiany. Strata ta jest poważną krzywdą dla powódki, główną składniową stresu pourazowego, jakiego powódka doświadcza. Śmierć matki w poważnym stopniu zakłóca jej poczucie bezpieczeństwa i świadomość przewidywalności zdarzeń, które są potrzebne do prawidłowego rozwoju osobowości oraz odgrywają ważną rolę w dalszym funkcjonowaniu społecznym, szkolnym i psychicznym małej powódki. Zaburzenia emocji z zakresu poczucia bezpieczeństwa skutkowały u powódki O. L. długotrwałym lub trwałym uszczerbkiem na zdrowiu emocjonalnym. W związku ze śmiercią matki wymaga ona dalszego wsparcia i terapii psychologicznej w celu nabycia zbioru adaptacyjnych mechanizmów obronnych, aby poczuła się bezpiecznie i nie wykorzystywała negatywnych emocji do radzenia sobie z traumą, nie wchodziła w rolę dorosłej opiekującej się młodszą siostrą, wycofanym bratem i cierpiącym ojcem. W związku ze śmiercią matki powódka O. L. odczuwa zgeneralizowany strach, pobudzenie, rozkojarzenie, lęk separacyjny, lgnie do obcych okazujących jej sympatię i odczuwa traumatyczny strach przed utratą ojca, siostry i brata. Utrata matki w okresie rozwojowym wstępu do dojrzenia wdrukowała się w osobowość małej powódki i będzie miała wpływ na zaburzenia emocjonalne głównie na płaszczyznach bezpieczeństwa, przynależności i miłości.

(dowód: opinia sądowno – psychologiczna, k. 216 – 217, rozprawa z dnia 14 lutego 2017 roku, 00:03:07, zeznania powoda K. L. (1), rozprawa z dnia 14 lutego 2017 roku, 01:04:05).

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Powyżej ustalony stan faktyczny nie był przedmiotem sporu pomiędzy stronami. W szczególności poza sporem pozostawała sama zasada odpowiedzialności gwarancyjnej pozwanej za skutki wypadku z dnia 30 września 2015 roku, w którym śmierć poniosła M. L. (1) – matka powodów K. L. (2), O. L. i Z. L. i żona powoda K. L. (1). Bezsporne były pomiędzy stronami również okoliczności przedmiotowego wypadku, a także skutki, jakie wywarł on dla życia powodów – zarówno sporządzone w niniejszej sprawie opinie sądowno – psychologiczne, dołączone do akt dokumenty jak i zeznania przesłuchanych w niniejszej sprawie świadków oraz zeznania powoda nie były przez żadną ze stron kwestionowane. Pozwana nie kwestionowała przywiązania powodów do zmarłej M. L. (1) i skutków jej śmierci wobec ich życia uczuciowego, poczucia doznanej krzywdy, smutku i bólu. Opinia sądowno-psychologiczna w zestawieniu z pozostałym materiałem dowodowym czyniła zbędnym prowadzenie dodatkowego dowodu z opinii biegłego psychiatry czy zeznań świadka wskazanego przez pozwaną pomijając oczywistą w sprawie okoliczność spóźnienia w składaniu tych wniosków. W odniesieniu do żądania przez powodów zadośćuczynienia spór w niniejszej sprawie sprowadzał się wyłącznie do kwestii jego rozmiaru. Pozwana co do zasady uznała swoją odpowiedzialność z tego tytułu, wypłacając na rzecz każdego z powodów po 25 000,00 zł. W odniesieniu do żądanych przez powodów świadczeń odszkodowawczych za znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej, spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do ustalenia na ile w związku ze śmiercią M. L. (1) nastąpiło pogorszenie sytuacji życiowej poszczególnych powodów na płaszczyźnie majątkowej, w szczególności jaka była sytuacja materialna rodziny powodów przed śmiercią M. L. (1), a jak kształtuje się ona obecnie, a w konsekwencji do ustalenia należnego powodom wymiaru odszkodowania. W dalszej kolejności spór w niniejszej sprawie dotyczył także ustalenia terminu wymagalności dochodzonych przez powodów w niniejszej sprawie świadczeń, a w konsekwencji zasadności żądania odsetek ustawowych za opóźnienie w ich spełnieniu przez pozwaną.

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się zatem wyłącznie do ustalenia adekwatnego wymiaru świadczeń gwarancyjnych należnych powodom z tytułu odszkodowania za znaczące pogorszenie ich sytuacji życiowej oraz

z tytułu zadośćuczynienia, które to roszczenia, zdaniem strony pozwanej uległy już całkowitemu zaspokojeniu w związku z przyznaniem na rzecz powodów świadczeń z powyższych tytułów w toku prowadzonego przez pozwaną postępowania likwidacyjnego.

Przechodząc do oceny wymiaru poszczególnych świadczeń należnych poszczególnym powodom, stwierdzić należy, iż zgodnie z art. 446 § 4 kc Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Na wstępie zaznaczyć należy w tym miejscu, iż Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw, aby różnicować doznaną przez powodów krzywdę. Ze zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego wynika, iż zmarła M. L. (1) była blisko związana emocjonalnie zarówno ze swoim mężem – powodem K. L. (1), jak również wszystkimi dziećmi – powodami K. L. (2), O. L. i Z. L.. Dla każdego z powodów śmierć M. L. (1) była traumatycznym doświadczeniem i traumą, z którą nie mogą oni sobie poradzić.

Powód K. L. (1) był emocjonalnie związany ze swoją zmarłą żoną, miał w niej oparcie, wspólne plany i marzenia. Na skutek jej śmierci utracił radość życia, poczucie bezpieczeństwa. Pomimo własnej choroby został zmuszony do wzięcia samodzielnej odpowiedzialności za troje dzieci. Powód dotkliwie cierpi i odczuwa tęsknotę za żoną, która była dla niego najbliższą osobą. Nie bez znaczenia pozostaje również fakt, iż wobec wieku i niepełnosprawności powoda K. L. (1) może on mieć trudności ze znalezieniem partnerki życiowej, co dodatkowo zwiększa rozmiar doznanej przez niego krzywdy.

Małoletni powodowie: K. L. (2), O. L. i Z. L. również bardzo dotkliwie przeżyli śmierć matki, z którą byli bardzo silnie związani emocjonalnie. Każde z dzieci przeżywa śmierć matki na swój sposób, co związane jest z różnymi etapami ich rozwoju emocjonalnego i usposobieniem. Jak wynika ze sporządzonych w niniejszej sprawie opinii sądowo – psychologicznych dotyczących skutku śmierci matki dla życia małoletnich powodów, u każdego z nich nastąpiły zaburzenia adaptacyjne związane ze stresem wywołanym nagłą śmiercią matki (Post Traumatic Stress Disorder). Powód K. L. (2) stał się dzieckiem wycofanym, obwiniającym się za śmierć matki. Powódka O. L. zaczęła przejawiać zachowania agresywne w stosunku do otoczenia, natomiast u powódki Z. L. wystąpiły zaburzenia poczucia własnej wartości związane z brakiem matki. Co jest bardzo ważne wszyscy powodowie pozbawieni zostali w tak młodym wieku opieki matki i wzorca roli społecznej, jaką powinna spełniać matka.

Nie bez znaczenia dla oceny poczucia krzywdy wszystkich powodów pozostaje również fakt, iż śmierć M. L. (1) nastąpiła nagle, co dodatkowo wzmacnia poczucie krzywdy i zaburzenia poczucia bezpieczeństwa powodów. Istotną okolicznością dla ustalenia należnego powodom zadośćuczynienia jest również fakt niepełnosprawności powoda K. L. (1), który przez to nie jest w stanie należycie zatroszczyć się o siebie samego i troje dzieci, co dodatkowo wpływa na zwiększenie poczucia niepewności i krzywdy u wszystkich powodów, oczywiście z uwzględnieniem cech, wieku i roli każdego z nich.

Oceniając zgłoszone przez powodów żądanie zadośćuczynienia w kwocie po 125 000,00 zł na rzecz każdego z powodów tytułem zadośćuczynienia (co przy uwzględnieniu wypłaconych im już z tego tytułu kwot po 25 000,00 zł stanowiło łączną kwotę po 150 000,00 zł na rzecz każdego z powodów), Sąd uznał na podstawie art. 446 § 4 kc, iż jedynie częściowo ich roszczenia zasługują na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy miał na uwadze aktualnie akcentowaną w doktrynie i judykaturze kompensacyjną funkcję zadośćuczynienia, polegającą na umożliwieniu poszkodowanemu sfinansowania takich dóbr, które pozwolą na choćby częściowe zmniejszenie poczucia krzywdy. Zaznaczyć w tym miejscu należy, iż oczywistym jest, że żadna kwota pieniędzy nie będzie w stanie zrehabilitować powodów poczucia straty oraz doznanego bólu i cierpienia w związku ze śmiercią ich żony i matki, tym niemniej żądane przez nich kwoty z tego tytułu nie są, w ocenie Sądu, adekwatne do rozmiaru doznanych przez nich krzywd i stopy życiowej społeczeństwa. Zauważyć należy, iż zgromadzony w niniejszej sprawie materiał dowodowy, który w żadnej mierze nie był przez pozwaną kwestionowany nie pozostawia wątpliwości co do faktu, iż powodowie tworzyli ze zmarłą M. L. (1) kochającą się rodzinę, w której więzy pomiędzy jej poszczególnymi członkami były bardzo silne.

W związku ze śmiercią żony i matki powodowie doznali dotkliwej straty. Nadal silnie odczuwają poczucie krzywdy, utracili poczucie bezpieczeństwa i odczuwają silny lęk, oraz poczucie krzywdy, które będzie towarzyszyło im do końca życia. Śmierć matki negatywnie wpłynęła również na rozwój emocjonalny małoletnich powodów K. L. (2), O. L. i Z. L.. Wszyscy powodowie ciężko przeżywają żalobę po śmierci M. L. (1), która przybrała wobec nich formy patologiczne. Cierpią na zaburzenia adaptacyjne, wystąpiło u nich osłabienie aktywności życiowej, nie są w stanie cieszyć się z żadnych rzeczy, rozpamiętują śmierć żony i matki, co dodatkowo zwiększa ich poczucie krzywdy.

Istotne znaczenie dla oceny rozmiarów doznanych przez powodów krzywd ma również fakt, iż zmarła była osobą młodą, mającą przed sobą długie życie, a jej śmierć nastąpiła w sposób nagły i niespodziewany. Powodowie mieli prawo oczekiwać, iż M. L. (1) będzie towarzyszyć im w życiu, wspierać ich i opiekować się nimi, jak czyniła to dotychczas. Nadzieje te zostały w jednym momencie brutalnie zawiedzione, powodując u powodów uzasadnione dotkliwe poczucie krzywdy, które rzutować będzie na całe ich przyszłe życie.

W ocenie Sądu Okręgowego należą wobec każdego z powodów łączna kwota zadośćuczynienia wynosi po 100 000,00 zł na rzecz każdego z nich. Zadośćuczynienie w takim właśnie wymiarze adekwatne jest do zobiektywizowanego poczucia krzywdy doznanego indywidualnie przez każdego z powodów. Zadośćuczynienie w powyższej kwocie pozwoli powodom na dokonanie kompensaty doznanej krzywdy i choć w części pozwoli im zrekompensować negatywne przeżycia, które stały się ich udziałem. Wysokość przyznanego powodom zadośćuczynienia, uwzględniając obiektywne okoliczności niniejszej sprawy, charakter więzi, jaka łączyła ich ze zmarłą, występujące po ich stronie dotkliwe poczucie straty, a także negatywne następstwa dla zdrowia, w tym przede wszystkim zdrowia psychicznego powodów, implikuje stwierdzenie, iż dalsze obniżenie wartości zasądzonego na rzecz powodów zadośćuczynienia prowadziłoby do deprecjacji tak istotnych dóbr, jak życie ludzkie oraz więzi uczuciowe, łączące poszczególnych członków rodziny.

Zauważyć w tym miejscu należy, jak wspomniano wyżej, iż pozwana dokonała już wypłaty na rzecz powodów tytułem będącego przedmiotem orzekania w niniejszej sprawie zadośćuczynienia kwot po 25 000,00 zł, a zatem o takie kwoty należało zmniejszyć zasądzone na rzecz każdego z powodów zadośćuczynienie. Mając zatem na uwadze powyższe należało zasądzić na rzecz każdego z powodów tytułem zadośćuczynienia kwotę po 75 000,00 zł.

Podstawę prawną rozstrzygnięcia w tym zakresie stanowi przepis art. 446 § 4 kc.

W pozostałym zakresie roszczenie powodów z tytułu zadośćuczynienia nie zasługiwały na uwzględnienie i uznać należało je za nadmiernie wygórowane, nieadekwatne do rozmiaru doznanej przez powodów krzywdy oraz aktualnej stopy życiowej społeczeństwa. Raz jeszcze podkreślić należy w tym miejscu, iż oczywistym jest, iż żadna kwota pieniężna nie jest w stanie zrekompensować powodom doznanej w wyniku wypadku straty w postaci śmierci osoby najbliższej, tym niemniej przyznanie zadośćuczynienia następować musi w oparciu o kryteria zobiektywizowane z należytych uwzględnieniem panujących realiów ekonomicznych.

Podstawę rozstrzygnięcia w części oddalającej powództwa obojga powodów z tytułu zadośćuczynienia stanowi przepis art. 446 § 4 kc a contrario.

Odnośnie żądań pozwu dotyczących odszkodowań na rzecz powodów za znaczące pogorszenie ich sytuacji życiowej Sąd również uznał je za częściowo uzasadnione. Zgodnie z art. 446 § 3 kc Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli skutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. W niniejszej sprawie pozwana nie kwestionowała faktu zaistnienia w wyniku wypadku znaczącego pogorszenia sytuacji życiowej po stronie powodów K. L. (2), O. L. i Z. L., gdyż wypłaciła im z tego tytułu odszkodowanie w kwocie 4 000,00 zł na rzecz K. L. (2) i w kwotach po 5 000,00 zł na rzecz O. L. i Z. L., a zatem w tym zakresie spór sprowadzał się jedynie do ustalenia wysokości należnego powodom odszkodowania. Odnośnie roszczeń powoda K. L. (1) pozwana kwestionowała jego roszczenia odszkodowawcze za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej co do zasady, wskazując, iż nie doszło po jego stronie do znaczącego pogorszenia tej sytuacji. Zauważyć w tym miejscu należy, iż jak trafnie przyjął Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 28 lutego 2013 roku, sygn. akt I ACa 20/13 art. 446 § 3 kc ma umożliwić naprawienie szkód majątkowych, aczkolwiek niekiedy trudnych do uchwycenia i wymierzenia.

Określając wysokość odszkodowania przyznanego najbliższym członkom rodziny osoby zmarłej z powodu wypadku zawinionego przez inną osobę, jeżeli wskutek śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej, sąd jest obowiązany wziąć pod uwagę różnicę między stanem, w jakim znaleźli się członkowie rodziny zmarłego po jego śmierci, a przewidywanym stanem materialnym, gdyby zmarły żył. Pogorszenie sytuacji życiowej polega nie tylko na pogorszeniu obecnej sytuacji materialnej, ale także na utracie rzeczywistej możliwości uzyskania stabilnych warunków życiowych oraz ich realnego polepszenia. Podzielić należy również stanowisko Sądu Apelacyjnego w Katowicach wyrażone w wyroku z dnia 14 lutego 2013 roku, sygn. akt I ACa 928/12, zgodnie z którym znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c., obejmuje zatem zarówno niekorzystne zmiany bezpośrednio w sytuacji materialnej najbliższych członków rodziny zmarłego, jak też zmiany w sferze ich dóbr niematerialnych, które rzutują na sytuację materialną. W ramach ustalenia rozmiaru szkody uwzględnia się zaś takie czynniki niewymierne jak np.: utratę oczekiwanego wsparcia na przyszłość (nie tylko materialnego), cierpienie związane z utratą osoby bliskiej i związane z tym osłabienie aktywności życiowej oraz motywacji do przewyższania trudności życia codziennego.

Odnosząc powyższe rozważania do realiów niniejszej sprawy Sąd Okręgowy uznał, iż po stronie wszystkich powodów zaistniało znaczące pogorszenie ich sytuacji życiowej, uzasadniające przyznanie im odszkodowania z tego tytułu. Powodowie prowadzili ze zmarłą M. L. (1) wspólne gospodarstwo domowe. Zgromadzony w niniejszej sprawie materiał dowodowy nie pozostawia wątpliwości, iż to na zmarłej spoczywał główny ciężar utrzymania gospodarstwa domowego. Powodowie K. L. (2), O. L. i Z. L. są małoletni, natomiast powód K. L. (1) do dnia 30 listopada 2017 roku, jest pozbawiony możliwości podjęcia pracy. Wbrew stanowisku pozwanej sam fakt nieodprowadzania podatku dochodowego od osób fizycznych przez M. L. (1) nie świadczy o braku uzyskiwania przez nią dochodów i wykonywania odpłatnej pracy. Z dokumentów przedstawionych przez powodów, popartych zeznaniami świadków wynika, iż M. L. (1) pracowała jako kelnerka oraz wykonywała zlecenia polegające na sprzątaniu. Od 1 października 2015 roku miała również rozpocząć pracę w firmie (...) w Z. z wynagrodzeniem w wysokości 2 000,00 zł brutto miesięcznie. Wbrew stanowisku pozwanej brak jest jakichkolwiek podstaw do negowania zamiaru podjęcia zatrudnienia w tej firmie przez zmarłą, w szczególności argumentowi za przyjęciem, iż nie miała ona zamiaru podjąć tam pracy nie może stanowić przebieg jej dotychczasowej aktywności zawodowej.

Przechodząc do oceny roszczeń odszkodowawczych poszczególnych powodów stwierdzić należy, iż ustalając wymiar tego odszkodowania należnego powodowi K. L. (1) Sąd Okręgowy miał na uwadze fakt, iż zmarła M. L. (1) była główną żywicielką rodziny i powód K. L. (1) pozostawał de facto na jej utrzymaniu. Istotną kwestią było także prowadzenie gospodarstwa domowego przez zmarłą i znaczne zwiększenie ilości obowiązków domowych, które stały się udziałem powoda K. L. (1). Oprócz utraty źródła bieżącego utrzymania i bieżącego wsparcia w prowadzeniu gospodarstwa domowego powód K. L. (1) utracił także widoki na opiekę, jaką zmarła mogłaby sprawować nad nim w późniejszych latach jego życia. Tym niemniej ustalając wymiar należnego powodowi odszkodowania należy mieć na uwadze, iż dochody osiąmane przez M. L. (1) musiały wystarczyć na utrzymanie obok powoda K. L. (1) także na utrzymanie jej samej oraz trojga małoletnich dzieci. Tym samym, wobec niewysokiej kwoty uzyskiwanego przez zmarłą dochodu, oczywistym jest, iż kwota przeznaczana na utrzymanie powoda K. L. (1) nie mogła być znaczna. Za koniecznością ograniczenia kwoty należnego temu powodowi odszkodowania przemawia także fakt, iż w przyszłości będzie mógł on liczyć na pomoc i opiekę dzieci.

Ustalając wymiar odszkodowania należnego powodom K. L. (2), O. L. i Z. L. Sąd miał na uwadze, iż powodowie ci w chwili śmierci M. L. (2) byli nieletni i na co dzień pozostawali pod jej opieką i na jej utrzymaniu. Śmierć matki nie tylko skutkowałą utratą dochodów głównego żywiciela rodziny, lecz także zmusiła każdego z małoletnich powodów do przyjęcia na siebie większej samodzielności i odpowiedzialności.

Oczywiście nie jest możliwe precyzyjne wyliczenie nieuchwytniej szkody wynikającej ze znacznego pogorszenia sytuacji życiowej powodów. Podkreślić należy, iż celem odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej nie jest kompensata wszelkich dochodów, jakie zmarły osiągnąłby w przyszłości i przeznaczył na utrzymanie rodziny, lecz wyrównanie trudno uchwytniej szkody majątkowej, wynikającej z całokształtu pogorszenia sytuacji życiowej osoby bliskiej zmarłego zarówno w aspektach materialnych, jak i niematerialnych. W tej sytuacji podstawę ustalenia wymiaru należnego odszkodowania stanowić powinien przepis art. 322 kpc, zgodnie z którym jeżeli w sprawie o

naprawienie szkody, o dochody, zwrot bezpodstawnego wzbogacenia lub o świadczenie z umowy o dożywocie sąd uzna, że ściśle udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy. W ocenie Sądu Okręgowego adekwatną kwotą odszkodowania należnego powodom jest kwota 10 000,00 zł na rzecz powoda K. L. (1), kwota 40 000,00 zł na rzecz powoda K. L. (2), kwota 45 000,00 zł na rzecz powódki O. L. i kwota 50 000,00 zł na rzecz powódki Z. L.. Różnicując kwoty odszkodowania dla poszczególnych małoletnich powodów Sąd Okręgowy miał na uwadze ich wiek i przewidywany okres czasu, przez który mogliby oni pozostawać na utrzymaniu zmarłej M. L. (1). Podkreślić należy, iż nie jest możliwym wyliczenie hipotetycznie najbardziej prawdopodobnej sumy pomocy materialnej, jaką zmarły przekazywałby w przyszłości powodom, ani też wartości materialnej wykonywanych przez niego w gospodarstwie domowym prac oraz opieki nad powodami.

Powołać w tym miejscu należy stanowisko Sądu Apelacyjnego w Katowicach, wyrażone w wyroku z dnia 20 września 2012 roku, sygn. akt I ACa 983/11 z którego wynika, iż wysokość odszkodowania (art. 446 § 3 k.c.), mimo, że pozostawiona do uznania sądu nie może być oderwana od realiów ekonomicznych i poziomu życia, które zapewniał poszkodowanym zmarły. Jak wynika ze zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego zmarła osiągała relatywnie niskie dochody, jednakże znaczną wartość przedstawiały jej osobiste starania o wychowanie dzieci i opiekę nad mężem. Również dotychczasowy poziom życia rodziny powodów należy ocenić jako przeciętny, co dodatkowo przemawia za przyjęciem należnej kwoty odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej właśnie na wskazanym poziomie na rzecz każdego z powodów.

Mając na uwadze powyższe argumenty oraz fakt wypłaty przez pozwaną na rzecz powodów K. L. (2), O. L. i M. L. (1) świadczeń odszkodowawczych za znaczące pogorszenie sytuacji życiowej należało zasądzić od pozwanej na rzecz powoda K. L. (1) kwotę 10 000,00 zł, na rzecz powoda K. L. (2) – 36 000,00 zł, na rzecz powódki O. L. – 40 000,00 zł, a na rzecz powódki Z. L. – 45 000,00 zł. Podstawę prawną rozstrzygnięcia w powyższym zakresie stanowi przepis art. 446 § 3 kc. W zakresie przewyższającym zasądzone na rzecz poszczególnych powodów kwoty ich roszczenia uznać należało za nadmiernie wygórowane i podlegające oddaleniu w oparciu o powołany przepis a contrario.

O odsetkach ustawowych w odniesieniu do wszystkich zasądzonych na rzecz powodów świadczeń orzeczono w oparciu o art. 481 § 1 kc.

Co do określenia chwili wymagalności odsetek od zasądzanych zadośćuczynień za krzywdę prezentowane są w orzecznictwie są rozbieżne stanowiska. Pierwsze opiera się na założeniu, że odszkodowanie należne tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę jest wymagalne dopiero z datą wyrokowania. Zatem dopiero od daty wydania wyroku zobowiązany do zapłaty zadośćuczynienia pozostaje w opóźnieniu w zapłacie należnej kwoty. Od tej daty należą się uprawnionemu odsetki ustawowe (wyrok SN z dnia 20 marca 1998 r., II CKN 650/97, LEX nr 477665; wyrok SN z dnia 8 grudnia 1997 r., I CKN 361/97, LEX nr 477638; wyrok SN z dnia 30 października 2003 r., IV CK 130/02, LEX nr 82273). Dodatkowo przyjmuje się także argumentację opartą na założeniu, że odsetki pełnią funkcję waloryzacyjną (wyrok SN z dnia 11 października 2002 r., I CKN 1065/00, LEX nr 332901). Stąd ich zasądzenie za okres poprzedzający wyrokowanie przy równoczesnym ustaleniu wysokości zadośćuczynienia według cen z daty orzekania prowadziłoby do nieuzasadnionego uprzywilejowania wierzyciela kosztem dłużnika (wyrok SN z dnia 18 kwietnia 2002 r., II CKN 605/00, LEX nr 484718; wyrok SN z dnia 18 listopada 2003 r., II CK 235/02, LEX nr 165658).

Sąd Okręgowy nie podziela powyższych argumentów. Zauważyć należy, iż żądanie zapłaty zadośćuczynienia związane jest z wyrządzeniem poszkodowanemu określonej szkody o charakterze niemajątkowym. Zarówno przepisy prawa jak i dorobek doktryny i judykatury wypracowały w odniesieniu do poszczególnych przypadków mierniki zadośćuczynienia, które w każdym wypadku powinno mieć wymiar odpowiedni do skali ujemnych następstw po stronie pokrzywdzonego. Zobowiązany do zapłaty zadośćuczynienia powinien wypłacić zatem zadośćuczynienie w wysokości odpowiedniej. Odmowa wypłaty zadośćuczynienia w kwocie odpowiedniej i jego wypłacenie w kwocie zaniżonej prowadzi do pozbawienia uprawnionego do otrzymania zadośćuczynienia korzystania z niego, a naruszenie terminu wymagalności roszczenia powoduje powstanie opóźnienia po stronie dłużnika. O ile nie zachodzą wyjątkowe

przesłanki, jak ujawnienie nieznanych wcześniej okoliczności, wpływających na wysokość zadośćuczynienia, brak jest podstaw do przyjmowania, aby wymagalność zadośćuczynienia następowała dopiero z chwilą wydania wyroku.

Powyższe stanowisko znajduje szerokie oparcie w poglądach judykatury. W wyroku z dnia 18 kwietnia 2013 roku, sygn. akt I ACa 55/13 Sąd Apelacyjny w Lublinie wprost stwierdził, iż wyrok zasądający zadośćuczynienie nie ma charakteru orzeczenia kształtującego treść stosunku prawnego, czy orzeczenia waloryzującego wysokość należnego powodowi świadczenia. Jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, to dłużnik powinien spełnić świadczenie niezwłocznie po wezwaniu (art. 455 k.c.). W wypadku opóźnienia dłużnika wierzyciel jest uprawniony do odsetek od nieterminowo spełnionego świadczenia pieniężnego. W wyroku z dnia 15 marca 2013 roku, sygn. akt I ACa 1262/12 Sąd Apelacyjny w Łodzi wskazał, iż odsetki od zadośćuczynienia, w rozmiarze w jakim należy się ono osobie uprawnionej w dniu, w którym ma je zapłacić osoba zobowiązana, powinny być liczone od tego dnia, a nie od daty wydania wyroku. O opóźnieniu w zapłacie świadczenia odszkodowawczego można bowiem mówić w sytuacji, gdy dłużnik nie spełnia go niezwłocznie po wezwaniu przez wierzyciela, od tej więc chwili należą się odsetki za to opóźnienie. Podobne stanowisko przyjął również Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 8 marca 2013 roku, sygn. akt I ACa 1043/12, wskazując, iż odsetki od świadczenia pieniężnego w postaci zadośćuczynienia należą się od dnia, w którym świadczenie to powinno być zapłacone.

Trafnie problem wymagalności zadośćuczynienia, a tym samym kwestii należności odsetek ustawowych od roszczeń z tego tytułu w wyroku z dnia 21 lutego 2013 roku ujął Sąd Apelacyjny w Gdańsku, sygn. akt V ACa 671/12, wskazując iż prawidłowe rozstrzygnięcie o należnym zadośćuczynieniu wymaga ustalenia i rozważenia, czy zadośćuczynienie zostało określone biorąc pod uwagę stan rzeczy istniejący w chwili wyrokowania, czy też stan rzeczy istniejący w innej dacie (wcześniejszej i jakiej), czy w dacie wnoszenia pozwu (złożenia pisma rozszerzającego żądanie o zadośćuczynienie) znane były już wszystkie okoliczności mające wpływ na wysokość zadośćuczynienia i czy w tej dacie żądana kwota z tytułu zadośćuczynienia była usprawiedliwiona do wysokości, czy też w trakcie procesu ujawniły się nowe okoliczności mające wpływ na krzywdę i czy wysokość zadośćuczynienia była ustalana mając na uwadze okoliczności i ceny istniejące w dacie wyrokowania. Generalnie rzecz ujmując określenie wysokości zadośćuczynienia według stanu rzeczy istniejącego w chwili wyrokowania uzasadnia przyznanie odsetek dopiero od tej daty. Ustalenie natomiast, że zasądzona kwota należała się powodowi już w momencie wezwania dłużnika do spełnienia świadczenia (art. 455 k.c.), odpowiadając rozmiarowi szkody niemajątkowej, ustalonej według mierników wówczas istniejących, usprawiedliwia zasądzenie odsetek od chwili jego wymagalności.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, stwierdzić należy, iż po wezwaniu pozwanej do wypłaty świadczeń z tytułu odszkodowania i zadośćuczynienia nie nastąpiły ani nie ujawniły się żadne dodatkowe okoliczności, które mogłyby mieć wpływ na jego wymiar, a tym samym pozwana odmawiając wypłaty należnych roszczeń pozostawała w opóźnieniu po dacie wyznaczonej przez termin ich wymagalności.

Na poparcie powyższych rozważań powołać należy również najnowsze poglądy judykatury, które jednoznacznie potwierdzają stanowisko Sądu Okręgowego zaprezentowane w niniejszej sprawie, jan przykładowo: wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 maja 2015 roku, sygn. akt I ACa 4/15, w którego uzasadnieniu stwierdzono, iż „w sytuacji gdy powód żąda od pozwanego zapłaty określonej kwoty tytułem zadośćuczynienia z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od danego dnia, poprzedzającego dzień wyrokowania, odsetki należą się zgodnie z żądaniem o ile zostanie wykazane, że dochodzona suma rzeczywiście należała się powodowi z tego tytułu od wskazanego przez niego dnia”; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 30 kwietnia 2015 roku, sygn. akt I ACa 222/15, w którego uzasadnieniu stwierdzono, iż „strona pozwana nie może sama czerpać korzyści z powstrzymania się od spełnienia części świadczenia oczekując np. na wydanie prawomocnego wyroku i pozbawiać w ten sposób uprawnionego czerpania korzyści z tego zadośćuczynienia”; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 kwietnia 2015 roku, sygn. akt I ACa 2/15, w którego uzasadnieniu stwierdzono, iż „zobowiązanie do zapłaty zadośćuczynienia pieniężnego przewidzianego w art. 455 k.c. ma charakter bezterminowy, stąd też o przekształceniu go w zobowiązanie terminowe decyduje wierzyciel przez wezwanie dłużnika do jego wykonania. Nie ma przy tym znaczenia, że przyznanie zadośćuczynienia jest fakultatywne i zależy od uznania sądu oraz poczynionej przez niego oceny konkretnych okoliczności danej sytuacji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2005 r., sygn. akt

I CK 7/05, niepubl.). Przytoczone orzeczenie potwierdza, iż momentem od którego należą się odsetki za opóźnienie w wypłacie zadośćuczynienia jest chwila wezwania dłużnika do jego zapłaty wraz ze skonkretyzowaniem żądanej kwoty”; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 26 marca 2015 roku, sygn. akt I ACa 1067/14, w którego uzasadnieniu stwierdzono, iż „jeżeli zobowiązany nie płaci zadośćuczynienia w terminie wynikającym z przepisu szczególnego lub w terminie ustalonym zgodnie z art. 455 in fine k.c., uprawniony nie ma niewątpliwie możliwości czerpania korzyści z zadośćuczynienia, jakie mu się należy już w tym terminie. W konsekwencji odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia należnego uprawnionemu już w tym terminie powinny się należeć od tego właśnie terminu. Stanowiska tego nie podważa pozostawienie przez ustawę zasądzenia zadośćuczynienia i określenia jego wysokości w pewnym zakresie uznaniu sądu. Przewidziana w art. 445 § 1 k.c. możliwość przyznania przez sąd odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia za krzywdę nie zakłada bowiem dowolności ocen sądu, a jest jedynie konsekwencją niewymiernego w pełni charakteru okoliczności decydujących o doznaniu krzywdy i jej rozmiarze. Mimo więc pewnej swobody sądu przy orzekaniu o zadośćuczynieniu, wyrok zasądzający zadośćuczynienie nie ma charakteru konstytutywnego, lecz deklaratywny”; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2015 roku, sygn. akt I CSK 169/14, w którego uzasadnieniu stwierdzono, iż „zobowiązany do zapłaty zadośćuczynienia powinien (...) spełnić świadczenie na rzecz poszkodowanego niezwłocznie po otrzymaniu od niego stosownego wezwania do zapłaty skonkretyzowanej kwoty, a jeśli tego nie czyni, popada w opóźnienie uzasadniające naliczenie odsetek ustawowych od należnej wierzycielowi sumy. W judykaturze przyjmuje się również, że przy odpowiedzialności deliktowej wezwanie do zapłaty związane jest z datą doręczenia odpisu pozwu, chyba że strona wykaże istnienie wcześniejszego wezwania przedsądowego”.

Powodowie wezwali pozwaną do spełnienia świadczeń z tytułu zadośćuczynienia w dniu 21 października 2015 roku, a świadczenia odszkodowawczego za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w dniu 10 lutego 2016 roku. Pozwana poinformowała o zgłoszeniu szkody z tytułu zadośćuczynienia w dniu 26 października 2015 roku, a z tytułu odszkodowania w dniu 16 lutego 2017 roku. Zgodnie z art. 14 ust 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie. Stosownie do ust. 2 cytowanego przepisu w przypadku gdyby wyjaśnienie w terminie, o którym mowa w ust. 1, okoliczności niezbędnych do ustalenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania okazało się niemożliwe, odszkodowanie wypłaca się w terminie 30 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe, nie później jednak niż w terminie 90 dni od dnia złożenia zawiadomienia o szkodzie, chyba że ustalenie odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania zależy od toczącego się postępowania karnego lub cywilnego. W terminie, o którym mowa w ust. 1, zakład ubezpieczeń zawiadamia na piśmie uprawnionego o przyczynach niemożności zaspokojenia jego roszczeń w całości lub w części, jak również o przypuszczalnym terminie zajęcia ostatecznego stanowiska względem roszczeń uprawnionego, a także wypłaca bezsporną część odszkodowania.

Brak jest podstaw do przyjęcia, aby w niniejszej sprawie zachodziły przesłanki uzasadniające przedłużenie terminu do wypłaty na rzecz powodów świadczeń z tytułu zadośćuczynienia i odszkodowania, zwłaszcza, że pozwana w przepisany trzydziestodniowy terminie ustosunkowywała się do roszczeń powodów.

Bieg trzydziestodniowego terminu do zapłaty świadczeń na rzecz powodów biegł dla pozwanej od dnia w którym potwierdziła ona zgłoszenie szkody, to jest od dnia 26 października 2015 roku w odniesieniu do roszczeń o zadośćuczynienie, a od dnia 16 lutego 2016 roku w odniesieniu do roszczeń odszkodowawczych, gdyż brak jest jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, aby wcześniej dotarły do niej wezwania powodów do spełnienia na ich rzecz powyższych świadczeń.

W związku z powyższym należało zasądzić odsetki ustawowe od zasądzonych na rzecz powodów zadośćuczynienia od dnia 27 listopada 2016 roku (zgodnie z żądaniem pozwu), a od zasądzonych świadczeń odszkodowawczych od dnia 17 marca 2016 roku. W zakresie żądania zasądzenia odsetek ustawowych na rzecz powodów od świadczeń

odszkodowawczych za okres od dnia wniesienia pozwu w niniejszej sprawie do dnia 16 marca 2016 roku powództwo należało oddalić.

O kosztach procesu orzeczono w parciu o art. 100 kpc w zw. z art. 109 § 2 kpc. Na wysokość poniesionych przez niego kosztów procesu złożyły się: koszt zastępstwa procesowego w kwocie 14 400,00 zł i opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17,00 zł. Pozwana w związku z powództwem każdego z powodów poniosła koszty w postaci zaliczki na poczet opinii biegłego w kwocie 217,00 zł, kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 14 400,00 zł oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 17,00 zł. Powód K. L. (2) wygrał proces w niniejszej sprawie w 59,35%, uległ ze swym żądaniem w 40,65%. Po dokonaniu stosunkowego rozdzielenia kosztów procesu należało zasądzić od pozwanej na rzecz powoda K. L. (2) kwotę 2 824,76 zł. Powódka O. L. wygrała proces w niniejszej sprawie w 56,37%, uległa ze swym żądaniem w 43,63% w związku z czym należało zasądzić na jej rzecz od pozwanej tytułem zwrotu kosztów procesu kwotę 1 959,00 zł. Powódka Z. L. wygrała proces w niniejszej sprawie w 51,28%, uległa pozwanej w 48,72% w związku z czym należało zasądzić od pozwanej na jej rzecz kwotę 480,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Powód K. L. (1) wygrał proces w niniejszej sprawie w 70,83%, uległ co do 29,17%, a tym samym należało zasądzić od pozwanej tytułem zwrotu kosztów procesu kwotę 6 159,82 zł na jego rzecz.

O obciążeniu pozwanej kosztami sądowymi, których powodowie nie mieli obowiązku uiścić, w części w jakiej powództwa zostały uwzględnione orzeczono w oparciu o przepis art. 113 ust. 1 uksc w zw. z art. 98 § 1 kpc.

Na sumę kosztów sądowych, których powodowie nie mieli obowiązku uiścić złożyły się opłaty od pozwu oraz koszty sporządzenia opinii biegłej w niniejszej sprawie. Powodowie ogółem wygrali w niniejszej sprawie w 57,85% i w takim stosunku należało obciążyć pozwaną kosztami sądowymi, których powodowie nie mieli obowiązku uiścić nakazując pobrać od niej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w C. kwotę 21 636,77 zł.

O kosztach sądowych, w części w jakiej powództwa zostały oddalone, orzeczono względem powodów w oparciu o przepis art. 113 ust. 4 uksc. Sąd Okręgowy odstąpił od obciążania wszystkich powodów kosztami sądowymi, mając na uwadze subiektywne poczucie pokrzywdzenia powodów, ocenny charakter dochodzonych w niniejszej sprawie roszczeń, a także całokształt sytuacji majątkowej i osobistej powodów, w tym małoletniość powodów K. L. (2), O. L. i Z. L. oraz niepełnosprawność i niezdolność do pracy powoda K. L. (1).